

TRI PISMA KRUNOSLAVA QUIENA

Književnik Krunoslav (Kruno) Quien doselio je u Dubrovnik početkom 1987. godine. Posjetio sam ga u njegovom novom domu na Zlatnom potoku, u stanu njegove supruge, gospođe Gordane Belamarić. Dogovorili smo se da za časopis *Dubrovnik* pripremi ciklus pjesama, što je Quien uskoro i učinio poslavši mi ciklus „Igrarije“¹. Popratio ga je sljedećim pismom koje, držim, valja objaviti zbog toga što Quien u njemu govori o tim pjesmama, otkrivajući svoj naum:

Dbk 10 IV 87

Dragi Luko,

za reviju DUBROVNIK šaljem vam šesnaest, hajde recimo, pjesama. Zacijelo ne će biti toliko mjesta za mene u Vašoj reviji, ma isto držim palce, ne biste li mi objavili sve, i to istim redoslijedom, jer ove rime sparse raznolika stila ipak jedna su priča te narativno čine kakvu takvu cjelinu, ako ništa drugo geografsku bolje reći topografsku, a za pravo biografsku. Baš me zanima, što ćete mi reći.

Vaš

Kruno Quien²

¹ Objavljen u časopisu *Dubrovnik*, XXX/1997., 4., str. 7–17. U ciklusu „Igrarije“ objavljene su sljedeće pjesme: „Kaštila“, „Vis“, „Čudo pod Biokovom“, „Luka sneruke“, „Dnevne vijesti“, „Lipi moj svitu“, „Poslanica dum Dume don Luciju na For“, „Sonet gospara Vlaha Dvojnovića Krepuskolara“, „Sunt lacrime rerum“, „Kolo Okokolnik“, „Poziv na Mljet“, „Plaut i flauta“, „Tri etide“, „Vrabac dvorištu“, „Rime za Palmu“, „Nisam u Trogiru“.

² Pismo je napisano strojem a potpisano crnim flomasterom: Krunoslav Quien.

Nedugo zatim, na moje raspitivanje o njegovu profesoru Anti Cettineu, o kojemu sam tada (još) prikupljao građu, iz Zagreba³ mi je odgovorio sljedećim pismom i pjesmom:

Zgb 29 IV 87

Luko, vi ste treći Paljetak za kojega se čuje i za kojeg se zna. Prvi čuven i znamenit je Mato Paljetak od klana Paljetkovih iz Konavala. Drugi je Vlaho, kojemu je moj prijatelj i kum na krštenju prvog djeteta Frano Alfirević u ne znam kojim novinama napisao In memoriam. Još pamtim završnu rečenicu: „Ne, moj Vlaho, Marijana nije došla na prvi randevu, ali je zato došla Ona, gospođa Smrt, na prvi i posljednji sastanak.“ Imao sam od Vas čut da pišete dizertaciju o Cettineu, pa Vam šaljem jednu bidnu pismicu, bidnu ka barkica kad pušća vodu odosvake bande:

NIJE PRAVA TICA
TICA NAPRAVICA
ILI O FILMU

Kad je ušao u razred,
nije odmah sjeo,
stao je pred nas
zelenobljed,
da naše disonance
dovede u red.

„Jeste li vidili,
kuco tamo, skote,
jeste li vidili,
lipi moji tići,
one na pazaru
tice od terakote?

Metneš malo vodice
u tu ka lulicu

pa jon pušeš u rep,
da ne rečen guzicu,
a ona ti piva,
i tebi je to fino,
ti, lipi moj zvizdun,
slušaš a ne čuješ
da je sve to falšo,
ka i oni pizdun
Valentino.
Falša tica,
to ti je kino.“

Kad nam to reče,
on je sjeo,
moj profesor pjesnik
Ante Cettineo.

³ Na poledini pisma stoji: Exp. K Quien – kod M. Marušić – DALMATINSKA 8, ZAGREB.

Neke fraze iz ove anegdote gotovo su autentičan citat, jer smo mi daci svog profesora znali napamet i ponavljali ga iks puta.

Poslije rata, govoreći mi o teatru, suprotstavio je teatar filmu istom metaforikom o ptici-lulici.

Slobodan sam upozoriti Vas na pticu-spravicu
iz Andersenove priče o slavuju kineskog cara.

Budite oboje⁴ pozdravljeni
Krunoslav⁵

ps

Dobre vijesti dobio sam iz Dubrovnika, Gordana mi telefonira, da će igrarije u tisak. Hvala na pažnji. Zatim mi je citirala Vaše pismo, i to su bile loše vijesti. Vašoj gospođi mami želim dug život, a Vi stojte mi dobro i opstanite u zdravlju. Dobio sam narudžbu, moram izmisliti pisma na motive Iva Vojvodića pa ostajem neko vrijeme u Zagrebu.

kq

Ljubaznošću i susretljivošću gospođe Gordane Belamarić dobio sam, nakon Quienove smrti,⁶ koncept pisma što mi ga je Quien, dugo se pripremajući, kanio uputiti potaknut mojim prijevodima pjesama E. A. Poea koje su izišle u knjizi E. A. Poe, *Grad u moru*, zajedno s još dva sveska izabranih Poeovih djela, *Krabulja crvene smrti* i *Izdajničko srce* (NZMH, Zagreb, 1987.). Razmišljajući u tom pismu o Poeu, Quien iskazuje mnoge misli o književnosti, odnosno poeziji, prevodenju, umjetnosti uopće, navodeći tuđe i ispisujući svoje stihove, ishitrujući ih. Smatram stoga da je također vrijedno i potrebno objelodaniti i to pismo-koncept.⁷

⁴ Odnosi se na moju suprugu Anamariju Paljetak.

⁵ Tekst je pisan strojem na papiru A4, obuhvaća dvije stranice. Potpisan je crnim flomasterom.

⁶ Krunoslav Quien je umro 1990. godine. U tom povodu objavio sam *in memoriam* pod naslovom „Odlazak na Jabuku“ (*Dubrovački vjesnik*, br. 2057 od 24. ožujka 1990., str. 13). Isti tekst je, s manjim izmjenama, izišao pod naslovom „Zapis o Quienu“ kao pogovor uz izbor Quienovih neobjavljenih pjesma *Stihovi na starinsku*. Vidi: časopis *Dubrovnik*, nova serija, 11/1991., 1, str. 10.

⁷ Tekst je crnom kemijskom olovkom pisan na kockastom notes-papiru formata 17,5 x 20,6 cm, s nazupčano perforiranim lijevim rubom; broji 9 nepaginiranih stranica.

Preda mnom su tri teške⁸ knjige uvezane u crno. Zašto u crno, kad je luce intellettuale u njima dovedena do onog usijanja, „gdje bijela protječe svjetlost“.⁹ Osim toga to crno¹⁰ nije mat, nego se glanca, tako da vrhovi prstiju, i prije dodira, na sam pogled, bride, osjećaju nelagodu, zimu, nešto zimogrozno.¹¹

Pa ipak, vratile su me mojoj prvoj mladenačkoj ljubavi. Bile su to dvije sveske, meko uvezane, malog formata, jedna se zvala „Strašne priče“, druga se zvala „Neobične priče“. Bez obzira na zimogrozni uvez, odmah sam pohitao potražiti¹² one dvije početne rečenice, koje sam uvijek smatrao uzorom kako treba intonirati novelu. Prvu, već 50 godina, pamtim doslovce, a za drugu znam pouzdano da je bila kolaž napravljen od izrezotina iz dnevne štampe pa ću je improvizirati:

Na poledini posljednje napisano je sljedeće:

Početak

oprostite

i žena i lancun

– vidio „DBK“ zahvalnost

Završetak

oprostite

i Cettineo

Anamarija

Primate, zajedno s Anamarijom, izraze moje zahvalnosti.

Iako je kasno, od srca je.

Vaš (i kad ne piše)

Krunoslav Quien

Prvi i treći odjeljak povezan je strelicom.

⁸ Tu je u konceptu iznad ove riječi prekrivena riječ *debele*.

⁹ Prva verzija početka pisma u konceptu glasi ovako:

Preda mnom su tri debele crne (riječ precrtana) knjige uvezane u crno. Zašto u crno, kad je u njima luce intellettuale dovedena do (bijelog) usijanja. (do bijele svjetlosti)

ove cangiela

scorre la luce.

gdje bijela protječe

svjetlost).

¹⁰ U zagradi sa strane stoji: (tih tomova).

¹¹ Na dnu lista dopisano je: od zime, nečeg zimogroznog.

¹² Precrtano: da potražim (nađem).

„Duše mi, ne mogu se nikako sjetiti gdje sam i kada upoznao ledi Ligeju. Posljednji govor lorda Nanilsona u Gornjem domu, izvještaj o provođenju mjera za uklanjanje dispariteta cijena, kao i razgovori o Utopiji Etiopije, toliko su pomutili moj um, da se ja gotovo ničega ne sjećam.“

Ništa od toga nisam našao. Zar se već i ja „gotovo ničega ne sjećam“ ili je pak prevodilac izabrao bolju verziju? Za mene je svakako bolja ona prva, iz prve mladosti, jer ljubav je „Être le première venu“.

Ozlojeđen i zbunjen, okomio sam se na prijevod, počeo sam cjepidlačariti. Zašto ledi Ligeju prevode sa gospoja. Svojim o i svojim a gospoja je nešto oblo, nekakva kasna¹³ renesansa, ili čak, božemiprosti, barok, gdje oblo već prelazi u tusto, a ledi, ledi to je gotika, kakva i doličuje onome koji je stremio uvis, kao¹⁴ gotička katedrala. Zašto našem zlosretnom (na čelu mu piše) našem zlosretnom Ediju oduzimaju njegovu Ledi.

„O Edi, Edi,
Ligeja te gleda,
gleda te, gleda,
tvoja ledy Eddy.

Luko, čestitam na izvrsnom¹⁵ prijevodu Poea. To zaista poje, (poe),¹⁶ pea rekli bi Makedonci. U moje vrijeme svaki je srednjoškolac znao odgovoriti na pitanje, zašto učimo strane jezike. „Strane jezike učimo, da bismo klasike mogli čitati u originalu“. Ovdje se postavlja pitanje, ima li smisla prevoditi. Dobro, znamo: „Non si traduce la parola, ma l'equivalente poetico“. Pa ipak, ima li smisla? Ja bih skeptično odgovorio: Ima, ali samo u slučaju, ako prevodenjem možemo načiniti dobru pjesmu na hrvatskom. Mogu Vam reći, da je naš jezik u Vašem prijevodu Poeovih stihova doživio mnoge sretne trenutke. Nemojte reći: „Malo mi je!“ To je najviše što ja umijem reći u pohvalu jednog prijevoda. Ozlojeđen, dakle, spoznajom¹⁷ da sam gotovo či-

¹³ Iznad te riječi precrtano u zagradama: zrela.

¹⁴ Iznad napisano: poput.

¹⁵ Precrtano: odli.

¹⁶ Ispisano sa strane.

¹⁷ Precrtana riječ: činjenicom.

tav život nosio u sebi dvije Poeove rečenice kojih u Poea zapravo i nema, ozlojeđen, dakle, gospojom, mrzovoljno sam pročitao popratni esej. Tamo stoji crno na bijelom, da Poeu ipak možemo pružiti ruku... ili tako nešto... što je ponovljeno bijelo na crnom i na ovitku.¹⁸ Ništa loše u toj rečenici. Zaista ništa. Ali ja u njenom tonu osjećam – ili zacijelo možda patim od halucinacija – osjećam (kao) da se pred nekim opravdamo,¹⁹ iako to nije napisano, što smo tako temeljito i kompletno objavili Edgara Alaina Poea. Govorim o suvremenoj kritici. Nema sumnje da su između dva rata kritičari koje sam čitao u vrijeme kada se čita, tj. kao srednjoškolac, daleko zaostajali u znanju i znanstvenoj disciplini od suvremenih kritičara. Ali od učenosti prijete iste opasnosti kao i od neukosti. Scijentizam. Prvo: briga za teško stečenu katedru ili asistenturu. Drugo: profesurstvo. Reći za neki tekst da je profesorski nekad je u Dalmaciji pejorativ(no) značilo isto što i dosadan i jalov. Danas se to kaže akademizam. Nesretna riječ, jer oko nje stalno zuji zlurada²⁰ jedna muha zunzara, jedno (prostačko)²¹ k, kadro svakoga časa sletjeti, pa da od akademik bude kakademik.

Ako li tražite podatke o Anti Cettineu, „nije vam trijeba daleko it“, sve ćete ih naći ovdje, u izmučenoj glavi nevoljnika koji vam piše.

Od svih poslenika i nastojnika i trudbenika, koji posluju, (i) nastoje da bude što bolja i trude se oko revije DUBROVNIK, smatram (držim) da je Anamarija najvrednija osoba, ne samo po vrednoći, nego i po vrijednosti. Zamolite je da primi jedno moje veliko hvala.

Vaš (i kad ne piše)

Vjerujem da će objavljivanjem ovih triju pisama ljudski i književni lik Krunoslava Quiena postati još bliskiji (nam) i reljefniji.

¹⁸ Precrtano: što je na ovitku, bijelo na crnom ponovljeno.

¹⁹ Ispisano u zagradi, a ispred toga precrtana riječ: ispričavamo.

²⁰ Iznad napisano: zlonamjerna.

²¹ Iznad napisano: zlobno.